॥ अथ श्रीसाईसच्चरित ॥ अध्याय ५ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीसरस्वत्यै नमः॥ श्रीगुरुभ्यो नमः॥ श्रीकुलदेवतायै नमः॥ श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः॥ आतां पूर्वील कथानुसंधान। बाबा शिरडीत गुप्त होऊन। चांदपाटलासवें पुनरागमन। जाहलें तें कथन परिसावें॥१॥ स्वयें बाबांनीं वाहूनि जीवन। केली कैसी बाग निर्माण। गंगागीरादि संतसंमेलन। कथाविंदान पावन तें॥२॥ पुढें कांहीं कालपर्यंत। बाबा होते जे जाहले गुप्त। मुसलमानाचे वऱ्हाडांत। आढळलें शिरडीत हें रत्न॥३॥ तयाआधींच देवीदास। करूनि होते शिरडीत वास। पुढें आले जानकीदास। गोसावी शिरडीस राहावया॥४॥ तो कैसा घडला प्रकार। कथितों आतां सविस्तर। होऊनियां अवधानपर। श्रोतां सादर परिसिजे॥५॥ औरंगाबाद जिल्ह्यांतील। धूप खेडेगांवामधील। मुसलमान भाग्यशील। चांदपाटील नांव जया॥६॥ सफर करितां औरंगाबादेची। घोडी एक हरवली त्याची। दोन महिने दाद न तिची। आतां कशाची आढळते॥७॥ पाटील पूर्ण निराश झाले। घोडीलागीं बहु हळहळले। खोगीर पाठीवरी मारिलें। माघारां फिरले मार्गानें॥८॥ औरंगाबाद मागें टाकिलें। साडेचार कोस आले। मार्गांत आंब्याचें झाड लागलें। तळीं दिसलें हें रत्न॥९॥ डोईस टोपी अंगांत कफनी। खाकेस सटका तमाखू चुरूनी। तयारी केली चिलीम भरूनी। नवल ते स्थानीं वर्तलें॥१०॥ चांदपाटील रस्त्यानें जातां। फकीर ऐकिला हांका मारितां। ये रे चिलीम पिऊनि जा पुढतां।

छायेखालता बैस जरा॥११॥ फकीर पुसे हें खोगीर कसलें। पाटील म्हणे जी घोडें हरवलें। मग तो म्हणे जा शोध ते नाले। घोडें सांपडलें तात्काळ॥१२॥ चांदपाटील विस्मित झाला। मनीं म्हणे अवलिया भेटला। पार नाहीं या कृत्याला। मानव याला म्हणूं नये॥१३॥ पुढें तो घोडी घेऊनि परतला। पाटील पूर्वस्थळीं पातला। फकीर पासीं बैसवी त्याला। चिमटा उचलिला स्वहस्तें॥१४॥ मग तो तेथेंचि मातींत खुपसिला। आंतूनि प्रदीप्त निखारा काढिला। हातांतील चिलमीवर ठेविला। सटका घेतला उचलुनी॥१५॥ पुढें छापी भिजवावयास। पाणी नाहीं जवळपास। सटका आपटी जमिनीस। पाणी निघावयास लागलें॥१६॥ छापी भिजवूनियां पिळिली। मग ती चिलमीसभोंवती वेष्टिली। स्वयें प्याला तयाही पाजिली। मती गुंगली पाटलाची॥१७॥ पडला फकिरास आग्रह। पवित्र करा हो माझें गृह। पाटिलावरी केला अनुग्रह। लीलाविग्रहधारकें या॥१८॥ दुसरे दिवशीं गांवांत गेले। पाटिलाच्या येथें उतरले। कांहीं काळ तेथेंचि राहिले। पुढें ते परतले शिरडीस॥१९॥ हा चांदपाटील कारभारी। धूप खेड्याचा ग्रामाधिकारी। स्वस्त्रीच्या भाच्यालागीं नोवरी। जुळली सोइरीक शिरडीत॥२०॥ चांदभाईच्या कुटुंबाचा। लग्नायोग्य जाहला भाचा। सुयोग शरीरसंबंधाचा। घडला शिरडीच्या वधूचा॥२१॥ घेऊनि सवें गाड्या घोडीं। वऱ्हाड निघालें यावया शिरडी। मग त्या चांदभाईचे ओढी। बाबाही वऱ्हाडीं प्रविष्ट॥२२॥ लग्न झालें वऱ्हाड परतलें। बाबा एकटेचि मागें राहिले। राहिले ते राहूनि गेले। भाग्य उदेलें शिरडीचें॥२३॥ साई अविनाश पुरातन। नाहीं हिंदू ना यवन। जात पात कुळ गोतहीन। स्वरूप जाण निजबोध॥२४॥ ''साई साई'' म्हणती जे जन। तें तरी काय नामाभिधान। ''या साई''

म्हणवूनि बहुमान-। पुर:सर संबोधन जें तें हें।।२५।। खंडोबाचे देउळापाशी। म्हाळसापतीचिया खळियासी। आरंभीं बाबा वऱ्हाडानिशीं। उतरल्या दिवशीं हें पडलें।।२६।। आरंभीं तें भगताचें खळें। पुढें तें अमीनभाईचें झालें। वऱ्हाड लग्नाचें जें आलें। येथेंचि उतरलें वडातळीं।।२७।। गाड्या सर्व सुटल्या खळ्यांत। खंडोबाचे पटांगणांत। बाबाही तेथें वऱ्हाडासमेत। सर्वांसमवेत उतरले।।२८।। हे बाल फकीर गाडींतूनि उतरले। प्रथम भगताचे दृष्टीस जैं पडले। ''या साई'' म्हणूनि सामोरे गेले। नाम तें पडलें तेथूनि।।२९।। पुढें मग तेव्हांपासून। ''साई साई'' ऐसें म्हणून। मारूं लागले हांकही जन। नामाभिधान तें झालें।।३०।। मग ते तेथें चिलीम प्याले। मशिदींत वास्तव्य केलें। देवीदास-सहवासीं रमले। आनंदले शिरडीत।।३१।। कधीं बैठक चावडींत। कधीं देवीदासाचे संगतींत। कधीं मारुतीचे देवालयांत। स्वच्छंद रत राहावें।।३२।। हे देवीदास शिरडी गांवीं। होते आधींच बाबांचे पूर्वीं। पुढें आले जानकीदास गोसावी। महानुभावी शिरडीत।।३३।। तया जानकीदासासवें। महाराजांनीं बोलत बसावें। किंवा महाराज जेथें असावे। तेथें बसावें जानकीदासें।।३४।। उभयतांसी मोठें प्रेम। बैठकी होती नित्यनेम। ऐसा तयांचा समागम। सुख परम सकळिकां।।३५।। तैसेचि एक गंगागीर। महाप्रसिद्ध वैष्णववीर। ब्रह्मचर्याश्रमी पुणतांबेकर। शिरडीस वरचेवर आगमन।।३६।। आरंभीं साई विहिरीवरी। उभय हस्तीं मातीच्या घागरी। पाणी वाही हें देखोनि अंतरीं। आश्चर्य करीत गंगागीर।।३७।। ऐसी ही साईची दृष्टादृष्ट। होतांचि बुवा वदले तैं स्पष्ट। धन्य शिरडीचें भाग्य वरिष्ठ। जोडलें श्रेष्ठ हें रत्न।।३८।। हा आज खांदां पाणी वाही। परी ही मूर्ती सामान्य नाहीं। होतें या भूमीचें पुण्य कांहीं। तरीच ये ठायीं पातली।।३९।। तैसेचि एक

आणिक संत। आनंदनाथ नामें विख्यात। तयांचेंही हेंचि भाकित। कर्तृत्व अद्भुत करितील हे॥४०॥ महाप्रसिद्ध आनंदनाथ। येवलें ग्रामीं मठ स्थापीत। [१]कांहीं शिरडीकरांसमवेत। आले ते शिरडीत एकदां॥४१॥ अक्कलकोटकर महापुरुष। आनंदनाथ तयांचे शिष्य। म्हणाले पाहूनि साईस समक्ष। ''हिरा हो प्रत्यक्ष हा हिरा''॥४२॥ ''आज जरी हा उकिरड्यावर। तरी हा हिरा नाहीं गार।'' आनंदनाथांचे हे उद्गार। बाबांचें पोरवय होतें तों॥४३॥ ''ध्यानांत ठेवा हे माझे बोल। पुढें तुम्हांसी आठव येईल।'' भविष्य कथूनि हें पुढील। मग ते येवल्यासी परतले॥४४॥ केश माथ्याचे सबंध राखीत। डोकें न कधीं मुंडवीत। पहिलवानासम पेहेराव करीत। तरुण वयांत हे साई॥४५॥ राहात्यासी बाबा जेव्हां जात। झेंडू जाई जुई आणीत। निजहस्तें [२]उखरीं खुपसीत। पाणीही घालीत नेमानें॥४६॥ [२अ]वामन, तात्या तयांचे भक्त। मृत्तिकेचे घडे तत्प्रीत्यर्थ। कच्चे दोन प्रत्यहीं पुरवीत। बाबा शिंपीत निजहस्तें॥४७॥ आडावरील कुंडीमधून। पाणी आणीत खांदां वाहून। घडे मग होतां अस्तमान। ठेवीत नेऊन निंबातळीं॥४८॥ ठेवण्याचाच अवकाश तेथ। जागचे जागींच भंगूनि जात। [३]उदयीक तात्या आणूनि देत। घडे तयांप्रत नूतन॥४९॥ घडा भाजला टिकाऊ बरा। परी [४]त्यां लागे कच्चा

---

१. ज्यांच्याबरोबर आले त्यांची नावे- माधवराव बळवंत देशपांडे, दगडू भाऊ गायके, नंदराम शिवराम मारवाडी व भागचंद मारवाडी, सर्व राहणार शिर्डी. हे येवल्यास आनंदनाथांचे दर्शन घेऊन बैलगाडीतून शिर्डीस परत येत असता गावकरी ''नको नको'' म्हणत असता आनंदनाथ महाराज गाडी चालत असता एकाएकी धावत येऊन त्या गाडीत बळेच बसले आणि ''मला शिर्डीस यावयाचे आहे'' असे म्हणून त्या मंडळींबरोबर शिर्डीस गेले. हे आनंदनाथ मूळचे दक्षिण कोकणातील म्हणजे रत्नागिरी जिल्ह्यातील कुडाळदेशकर गौडब्राह्मण ज्ञातीचे असून पूर्वाश्रमी असता यांचे वास्तव्य बराच काळपर्यंत मुंबई शहरात होते. २. उजाड जागेत. २अ. वामनराव गोंदकर व तात्याबा कोते पाटील ३. दुसऱ्या दिवशी प्रात:काळी

कोरा। आव्याचे श्रमावीण कुंभारा। आधींच विकरा घड्याचा॥५०॥ तीन वर्षे हाचि उद्योग। उघड्या जागीं उठविला बाग। तेचि स्थानीं आज हा सुयोग। वाड्याचा उपभोग जन घेती॥५१॥ येथेंचि निंबातळीं साधकां। भाई नामें भक्तें एका। अक्कलकोटच्या स्वामींच्या पादुका। [5]पूजाकामुकां स्थापिल्या॥५२॥ अक्कलकोटचे स्वामीसमर्थ। होते भाईंचें उपास्यदैवत। छबी पूजन नित्यनियमित। भाई करीत निष्ठेनें॥५३॥ वाटलें अक्कलकोटीं जावें। पादुकांचें दर्शन घ्यावें। पूजाउपचार समर्पावे। मनोभावें पादुकांसी॥५४॥ मुंबईहूनि निघावयाची। केली सर्व तयारी साची। उद्यां निघणार तो निश्चय तैसाचि। राहूनि शिरडीची वाट धरिली॥५५॥ उद्यां जाणार तों आज स्वप्न। स्वामीसमर्थआज्ञापन। शिरडीस सांप्रत मम स्थान। तेथें तूं प्रस्थान करीं गा॥५६॥ ऐशी ती आज्ञा शिरीं वंदून। भाई निघाले मुंबईहून। शिरडीस एक षण्मास राहून। आनंदसंपन्न जाहले॥५७॥ भाई पूर्ण निष्ठावंत। स्मरणीं रहावा तो दृष्टांत। म्हणोनि निंबातळीं तेथ। पादुका स्थापीत स्वामींच्या॥५८॥ शके अठराशें चौतीस सालीं। श्रावण शुद्ध पर्वकाळीं। पादुका स्थापिल्या निंबातळीं। भजनमेळीं सप्रेमें॥५९॥ दादा केळकरांच्या हस्तें। पादुका-प्रस्थापन करविलें मुहूर्तें। सशास्त्र विधिविधानांतें। केले निजहस्तें उपासनींनी॥६०॥ पुढील व्यवस्थेची निरवण। पूजा करी दीक्षित ब्राह्मण। व्यवस्था पाही भक्त सगुण। ऐसें हे आख्यान [6]पादुकांचें॥६१॥ ऐसेचि हे संत निर्विकार। प्रत्यक्ष ईश्वरी अवतार। करावया जगदुद्धार। उपकारार्थ

---

४. बाबांस ५. पूजा करण्याची इच्छा असणाऱ्यांकरिता ६. श्री साईलीला, मासिक, वर्ष ११, अंक १, पृ. २५ यात या पादुकांविषयीची सविस्तर हकीकत दिलेली आहे.

अवतरती॥६२॥ पुढें कांहीं दिवस जातां। घडली आश्चर्यकारक वार्ता। श्रोतीं सादर श्रवण करितां। नवल चित्ता वाटेल॥६३॥ तांबोळी एक मोहिद्दीन भाई। तयासवें तेढ पडूनि कांहीं। गेली झोंबी जुंपोनि पाहीं। लागली लढाई परस्पर॥६४॥ पहिलवान दोघे कुशल। होणारापुढें न चले बल। मोहिद्दीन होऊनि प्रबळ। बाबा हतबळ जित झाले॥६५॥ तेथूनि मग निश्चय केला। पोशाख अवघा बाबांनीं बदलला। कफनी ओढिली लंगोट लाविला। फडका गुंडाळिला माथ्यासी॥६६॥ केलें गोणाचें वरासन। गोणाचेंचि अंथरूण। फाटकें तुटकें करोनि परिधान। त्यांतचि समाधान मानावें॥६७॥ ''गरिबी अव्वल बादशाही। अमीरी से लाख सवाई। गरिबों का अल्ला भाई।'' अक्षयीं साई वदत कीं॥६८॥ गंगागीरही येचि स्थिति। तालिमबाजीची अती प्रीती। एकदां खेळत असतां कुस्ती। जाहली उपरती तयांतें॥६९॥ प्राप्त काळ घटका आली। एका सिद्धाची वाणी वदली। 'देवासवेंचि करीत [७]केली। तनू ही झिजविली पाहिजे'॥७०॥ कुस्ती खेळतां खेळतां कानीं। पडली अनुग्रहरूप ही वाणी। ऐहिकावर ओतूनि पाणी। परमार्थभजनीं लागले॥७१॥ पुणतांब्याचिया निकटीं। नदीच्या उभय प्रवाहापोटीं। आहे बुवांचा मठ त्या बेटीं। सेवेसाठीं शिष्यही॥७२॥ असो पुढें साईनाथ। विचारल्याचेंचि उत्तर देत। स्वयें आपण कोणासमवेत। कधींही बोलत नसत ते॥७३॥ दिवसा बैठक निंबाखालीं। कधीं शिवेच्या ओढ्याजवळी। बाभळीची आडवी डहाळी। बैसावें साउलिये तियेच्या॥७४॥ कधीं तेथूनि एक मैलावरी। निमगांव गांवाचिया शेजारीं। बाबा दिवसा दुपारीं तिपारीं। स्वेच्छाचारी हिंडत

७. क्रीडा

॥७५॥ प्रसिद्ध त्रिंबक डेंगळ्याघरीं। निमगांव गांवाची जहागिरदारी। तेथील बाबासाहेब डेंगळ्यांवरी। प्रीति भारी बाबांची॥७६॥ निमगांवावरी जातां फेरी। बाबांनीं जावें तयांचे घरीं। अति प्रेमें तयांबरोबरी। दिवसभरी बोलावें॥७७॥ बंधू तयांसी होते लहान। नानासाहेब नामाभिधान। तयांसी नव्हतें पुत्रसंतान। तेणें ते खिन्न मानसीं॥७८॥ प्रथम कुटुंबासी योग मंद। म्हणूनि केला द्वितीय संबंध। तरीही चुकेना ऋणानुबंध। दैवनिर्बंध अगाध॥७९॥ पुढें बाबासाहेब त्यांस। पाठवीत साईदर्शनास। पावते जाहले आशीर्वादास। पुत्रप्रसादासही नाना ॥८०॥ पुढें साईंचे दर्शनाला। जनसमुदाय लोटूं लागला। महिमा साईंचा वाढत गेला। वार्ता नगराला पोहोंचली ॥८१॥ तेथें सरकारदरबारीं चलन। नानांचें होतें मोठें वळण। तैसेचि चिदंबर केशव म्हणून। तेही चिटणीस जाण जिल्ह्याला॥८२॥ साईसमर्थ दर्शनपात्र। घेऊनि आपुले इष्ट मित्र। दर्शनार्थ यावें पुत्र कलत्र। धाडिलें पत्र तयांसी॥८३॥ ऐसे एकामागून एक। शिरडीस येऊं लागले अनेक। वाढला जैसा बाबांचा लौकिक। परिवारही देख तैसाचि॥८४॥ नलगे जरी कोणाचा सांगात। तरी दिवसा [८]भक्तपरिवाराक्रांत। अस्तमानानंतर शिरडीत। पडक्या मशिदींत निजावें॥८५॥ चिलीम तमाखू टमरेल। अंगांत कफनी पायघोळ। माथ्यासी फडका धवल। सटका जवळ सर्वदा॥८६॥ तें धूत वस्त्र एक धवल। वामकर्णामागें सुढाळ। जटाजूटसम देऊनि पीळ। गुंडाळी तो शिरासी॥८७॥ या वसनाचें आच्छादन। आठाठ दिन स्नानविहीन। पायीं जोडा ना वहाण। एक आसन गोणाचें॥८८॥ पोत्याचा तुकडा एक। तयावरी नित्य बैठक। तक्या कसा तो नाहीं

---

८. भक्तमंडळींनी वेष्टित.

ठाऊक। आराणुक कैसेनी॥८९॥ तोंवरी तें जीर्ण तरट। तीच त्यांची आवडती बैठक। सदा सर्वदा तैशीच निष्टंक। अष्टौ प्रहर ते जागीं॥९०॥ तेंचि आसन वा आस्तरण। कांसे एक कौपीन परिधान। नाहीं दुजें वस्त्र प्रावरण। शीतनिवारण एक धुनी॥९१॥ दक्षिणाभिमुख [१]आसनस्थ। कठड्यावरी वाम हस्त। समोर धुनीकडे अवलोकीत। बाबा मशिदींत बैसत॥९२॥ अहंकार-वासनासमवेती। नानाविध वृत्तींच्या आहुती। प्रपंचप्रवृत्ति समग्र हविती। युक्तिप्रयुक्तीं धुनींत॥९३॥ ऐसिया त्या प्रखर कुंडा। लाविला ज्ञानाभिमानाचा ओंडा। ''अल्ला-मालीक'' सदैव तोंडा। तयाचा झेंडा अखंड॥९४॥ मशीद तरी ती केउती। अवघी जागा दोन खण ती। त्यांतचि बसती उठती निजती। भेट देती समस्तां॥९५॥ गादी तक्या हें तों आतां। भक्तसमुदाय मिळाला भंवतां। आरंभीं तयांच्या निकट जातां। सकळांस निर्भयता नव्हतीच॥९६॥ सन एकोणीसशें बारा। तेथूनि नवा प्रकार सारा। मशिदीचिया स्थित्यंतरा। आरंभ खरा तेथूनि॥९७॥ ढोपर ढोपर जमिनीसी। खड्डे होते मशिदीसी। एके निशींत झाली फरसी। भावासरसी भक्तांच्या॥९८॥ मशिदीचिया वसती आधीं। बाबा रहात तकियामधीं। तेथेंचि कित्येक कालावधी। अबाधित रमले ते॥९९॥ तेथेंचि चरणीं बांधोनि घुंगुर। खंजिरीचिया तालावर। नाचावें बाबांनीं अतिसुंदर। गावेंही मधुर प्रेमानें॥१००॥ आरंभीं साई समर्थांस। दीपोत्सवाची मोठी हौस। तदर्थ स्वयें दुकानदारांस। तेल मागावयास ते जात॥१०१॥ घेऊनियां टमरेल हातीं। वाण्यातेल्यांच्या दुकानांप्रती। स्वयें तेलाची भिक्षा मागती। आणूनि भरती पणत्यांत॥१०२॥ पणत्या लावीत

---

१. गोणाच्या आसनावर बसलेले.

झगझगीत। देउळीं आणि मशिदींत। ऐसें कांहीं दिवसपर्यंत। सदोदित चाललें।।१०३।। दीपाराधनीं बहु प्रीत। दिवाळीचाही दीपोत्सव करीत। चिंध्या काढुनी वाती वळीत। दीप उजळीत मशिदीं।।१०४।। तेल तों रोज आणीत फुकट। वाणियां मनीं आलें कपट। सर्वांमिळूनि केला कट। पुरे कटकट ही आतां।।१०५।। पुढें नित्यनियमानुसारतां। बाबा तेल मागूं येतां। सर्वांनींही नाहीं म्हणतां। काय आश्चर्यता वर्तली।।१०६।। बाबा निमुट गेले परत। कांकडे सुकेचि ठेविले पणत्यांत। तेल नसतां हें काय करीत। वाणी पहात मौज ती।।१०७।। मशिदीच्या जोत्यावरील। बाबा उचलूनि घेती टमरेल। त्यांत होतें इवलेंसें तेल। कष्टें लागेल सांजवात।।१०८।। त्या तेलांत घातलें पाणी। स्वयें बाबा गेले पिउनी। ऐसें तें ब्रह्मार्पण करूनी। निव्वळ पाणी घेतलें।।१०९।। मग तें पाणी पणत्यांत ओतुनी। सुके कांकडे पूर्ण भिजवुनी। तयांसी कांडें ओढूनि लावुनी । दीप पेटवूनि दाविले।।११०।। पाहूनियां तें पाणी पेटे। वाणी घालिती तोंडांत बोटें। बाबांसी आपण वदलों खोटें। केलें ओखटें मनीं म्हणती।।१११।। तेल नसतां अणुमात्र। पणत्या जळाल्या सर्व रात्र। वाणी साईंच्या कृपेसी अपात्र। वदूं सर्वत्र लागले।।११२।। बाबांचा हा काय प्रताप। असत्य भाषणें झालें पाप। दिधला बाबांसी व्यर्थ संताप। हा पश्चात्ताप वाणियां।।११३।। बाबांच्या तें नाहीं मनीं। रागद्वेषां नातळे जनीं। शत्रू मित्र तयां ना कोणी। सर्वही प्राणी सारिखे।।११४।। असो आतां पूर्वानुसंधान। कुस्तींत यशस्वी मोहिद्दीन। याहूनि पुढील चरित्रमहिमान। दत्तावधान परिसिजे।।११५।। कुस्तीनंतर पांचवे वर्षीं। फकीर अहमदनगरनिवासी। 'जव्हारअल्ली' नाम जयासी। आला राहात्यासी सशिष्य।।११६।। पाहूनि एक उघडी बखळ। वीरभद्राचे देउळाजवळ। फकिरानें

दिधला तळ। फकीर तो सबळ दैवाचा॥११७॥ जरी नसता तो दैवाचा। तरी तयातें लाधला कैंचा। साईंसारखा शिष्य मौजेचा। डंका जयाचा सर्वत्र॥११८॥ लोक गांवांत होते अनेक। त्यांतही होते मराठे कैक। त्यांतील भगू सदाफळ एक। जाहला सेवक तयाचा॥११९॥ फकीर होता मोठा पढीक। कुराण शरीफ करतलामलक। स्वार्थी परमार्थी आणि भाविक। लागले अनेक तच्चरणीं॥१२०॥ इदगा बांधावया आरंभ केला। ऐसा कांहीं काळ गेला। वीरभद्रदेव बाटविला। आरोप आला त्याजवरी॥१२१॥ पुढें तो इदगा बंद पडला। फकीर गांवाबाहेर घालविला। तेथूनि मग तो शिरडीसी आला। मशिदींत राहिला बाबांपाशीं॥१२२॥ फकीर मोठा मृदुभाषणी। गांव लागला तयाचे भजनीं। बाबांसही कांहीं केली करणी। घातली मोहिनी जन म्हणती॥१२३॥ हो म्हणे तूं माझा चेला। स्वभाव बाबांचा बहु रंगेला। हूं म्हणतां फकीर संतोषला। घेऊनि निघाला बाबांसी॥१२४॥ बाबांसारिखा शिष्य सधरू। जव्हारअल्ली जाहले गुरू। मग दोघांचा जाहला विचारू। रहिवास करूं राहात्यांत॥१२५॥ गुरू नेणे शिष्याची कळा। शिष्य जाणे गुरूच्या अवकळा। परी न केव्हांही अनादर केला। स्वधर्म राखिला शिष्याचा॥१२६॥ गुरुमुखांतूनि बाहेर आलें। 'योग्यायोग्य' नाहीं पाहिलें। वचन वरचेवरी झेलिलें। पाणीही वाहिलें गुरुगृहीं॥१२७॥ ऐसी चालली गुरुसेवा। शिरडीसी यावें केव्हां केव्हां। ऐसें होऊं लागले जेव्हां। काय मग तेव्हां जाहलें॥१२८॥ ऐसें वरचेवरी होऊं लागलें। राहात्याशी राहूं लागलें। फारचि फकिरा नादीं भरले। वाटलें अंतरले शिरडीला॥१२९॥ जनांसी वाटे जव्हारअल्ली। साईसी निजयोगबळें आकली। साईची तों कळा वेगळी। अभिमान जाळी देहाचा॥१३०॥ साईसी कोठूनि आला

अभिमान। श्रोते सहज करितील अनुमान। परी हें लोकसंग्रहार्थ आचरण। अवतरणकार्य हेंच॥१३१॥ शिरडीस्थ बाबांचे प्रेमी भक्त। बाबांचें ठायीं अति आसक्त। तयांतें बाबांपासूनि वियुक्त। राहणें अयुक्त वाटलें॥१३२॥ साई सर्वस्वी तयांआधीन। पाहूनि ग्रामस्थ उद्विग्न मन। कैसें करावें तयां स्वाधीन। विचारीं निमग्न जाहले॥१३३॥ जैसें कनक आणि कांति। जैसा दीप आणि दीप्ति। तैसीचि हे गुरुशिष्यस्थिति। ऐक्यप्रतीति उभयांसी॥१३४॥ मग तें शिरडीचें भक्तमंडळ। गेलें राहात्यास त्या इदग्याजवळ। पाहूं प्रयत्न वेंचूनि प्रबळ। बाबांसह सकळ मग परतू॥१३५॥ बाबा तैं देती उलट बुद्धी। ''फकीर आहे महाक्रोधी। लागूं नका तयाचे नादीं। तो मज कधींच न विसंबे॥१३६॥ तुम्ही येथूनि करा पलायन। आतांच येईल गांवांतून। करीन तुमचें निसंतान। परम कठीण क्रोध त्याचा॥१३७॥ राग तयाचा मोठा कडक। येतांचि होईल लालभडक। जा जा निघून जा कीं तडक। धरा कीं सडक शिरडीची''॥१३८॥आतां पुढें काय कर्तव्यता। बाबा तों कथिती उलटी कथा। इतुक्यांत फकीर आला अवचिता। जाहला पुसता तयांचें॥१३९॥ ''आलांत काय पोरासाठीं। काय करीतसां येथें गोष्टी। शिरडीस माघारा न्यावें हें पोटीं। परी या कष्टीं पडूं नका॥१४०॥'' ऐसें जरी तो प्रथम वदला। ग्रामस्थांपुढें तोही कचरला। म्हणे मलाही घेऊनि चला। सवें मुलाला नेऊं कीं॥१४१॥ असो फकीर आला सवें। तयासही न बाबांस सोडवे। बाबांसही न तया विसंबवे। न कळे संभवे हें कैसें॥१४२॥ साई परब्रह्म पुतळा। जव्हारअल्ली भ्रमाचा भोपळा। देवीदासें कसास लाविला। भोपळा फुटला शिरडीत॥१४३॥ देवीदासाचा बांधा सुंदर। डोळे सतेज रूप मनोहर। दहा अकरा वर्षांची उमर। प्रथम

शिरडीवर आला तैं ॥१४४॥ ऐसा तो अल्प वयासी। एक लंगोट मात्र कासेसी। मारुतीचे देउळासी। तीर्थवासी तो उतरला ॥१४५॥ आप्पा भिल्ल म्हाळसापती। तयाकडे जाती येती। काशीरामादिक शिधा देती। वाढली महती तयाची ॥१४६॥ वऱ्हाडासमवेत जैं बाबा आले। तया आधींच बारा सालें। देवीदास येऊनि पहिले। वसते जाहले शिरडीत ॥१४७॥ आप्पा भिल्ला पाटीवर शिकवी। व्यंकटेशस्तोत्र पढवी। सर्वांकरवी मुखोद्गत म्हणवी। पाठ चालवी नेमानें ॥१४८॥ देवीदास महाज्ञानी। गुरुत्व घेतलें [१०]तात्याबांनीं। काशीनाथादिक शिष्याग्रणी। तया चरणीं लागले ॥१४९॥ तयापुढें तो फकीर आणिला। शास्त्रीय वादविवाद मांडिला। वैराग्यानें फकीर जिंकिला। हांकूनि लाविला तेथून ॥१५०॥ मग तो जो तेथूनि निसटला। वैजापुरीं जाऊनि राहिला। पुढें कित्येक वर्षांनी आला। नमस्कारिला साईनाथ ॥१५१॥ आपण गुरु साई चेला। हा सर्व त्याचा भ्रम निरसला। बाबांनींही पूर्ववत सत्कारिला। शुद्ध जाहला पश्चात्तापें ॥१५२॥ ऐसी बाबांची अगाध लीला। निवाडा होण्याचा तेव्हां झाला। परी तो गुरू आपण चेला। भाव हा आदरिला तेथवर ॥१५३॥ तयाचें गुरुपण तयाला। आपुलें चेलेपण आपणाला। हा तरी एक उपदेश एथिला। स्वयें आचरिला साईनाथें ॥१५४॥ आपण कोणाचें होऊनि रहावें। किंवा कोणास आपुलें करावें। याहूनि अन्य असणें न बरवें। तेणें न उतरवे परपार ॥१५५॥ हाचि एक ये वर्तनीं धडा। परी दुर्लभ ऐसा निधडा। होईल जयाचे मनाचा धडा। निरभिमान-गडा चढेल ॥१५६॥ येथें स्वबुद्धी-परिकल्पित। चतुराई न कामा येत। जया मनीं साधावें स्वहित।

१०. तात्या गणपत पाटील कोते

अभिमानरहित वर्तावें॥१५७॥ जेणें देहाचा अभिमान जाळिला। तेणेंचि हा देह सार्थकीं लाविला। तो मग कोणाचाही होईल चेला। साधावयाला परमार्थ॥१५८॥ पाहोनियां ती निर्विषय स्थिती। लहान थोर विस्मित चित्तीं। वय लहान गोजिरी मूर्ती। चोज करिती जन सारे॥१५९॥ ज्ञानियाचा देहव्यापार। होतसे पूर्वकर्मानुसार। तया न प्रारब्ध-कर्मभार। कर्मकर्तार हो नेणे॥१६०॥ जरी सूर्यास अंधारीं रिघाव। तरीच ज्ञानिया द्वैतभाव। स्वस्वरूपचि जया अवघें विश्व। वसता ठाव अद्वैत॥१६१॥ हें गुरुशिष्याचें आचरित। साईनाथांचे परमभक्त। म्हाळसापतींनीं करविलें श्रुत। तैसेंचि साद्यंत कथियेलें॥१६२॥ असो आतां हें आख्यान। पुढील चरित्र याहूनि गहन। होईल तें यथाक्रम कथन। सावधान श्रवणीं व्हा॥१६३॥ मशीद पूर्वीं होती कैसी। कैसिया कष्टीं जाहली फरसी। साई हिंदू वा यवनवंशी। नेणवे भरंवशीं हें कवणा॥१६४॥ धोती पोती खंडयोग। करीत भोगीत भक्तांचे भोग। हें सर्व निवेदन यथासांग। होईल चांग पुढारा॥१६५॥ हेमाड साईस शरण। चरणप्रसाद हें कथानिरूपण। श्रवणें होईल दुरितनिवारण। पुण्यपावन ही कथा॥१६६॥ स्वस्ति श्रीसंतसज्जनप्रेरिते। भक्तहेमाडपंतविरचिते। श्रीसाईसमर्थसच्चरिते। श्रीसाईपुन:प्रकटीभवनं नाम पंचमोऽध्याय: संपूर्ण:॥

॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथार्पणमस्तु ॥ शुभं भवतु॥